

Archeologisch onderzoek in en rond de Sint-Baafskathedraal (Sint-Janskerk) te Gent, Nieuwsbrief 6

De renovatiewerken in de crypte van de voormalige Sint-Janskerk omvatten o.a. de aanleg van een nieuwe vloer met vloerverwarming. Om dit te kunnen realiseren werd de crypte over de volledige oppervlakte ca. 35cm uitgegraven. Tijdens deze werken kwamen verschillende grafplaten aan het licht. Ze vertonen onderling grote variaties qua afmeting, materiaalgebruik, techniek, decoratie en bewaringstoestand. Grafplaten vormen doorgaans de afdekking van een graf (grafkelder of kistbegroaving) waarin het stoffelijke overschot van de overledene werd bijgezet. Het begraven in de kerk en het gebruik van kostbaar materiaal tonen aan dat de grafplaten te associëren zijn met begoede lieden of geestelijken.

Figuur 1. Overzichtsfoto van de 2 grafplaten ter hoogte van de askapel

De grafstenen bevatten heel wat informatie. Een aantal grafstenen lijkt telkens op dezelfde hoogte voor te komen, wat de vraag doet rijzen of de bovenkant van deze grafstenen correspondeert met een vloerniveau. Deze hypothese dient verder onderzocht te worden.

Onder geen enkele van de grafstenen werden bij het onderzoek tot op verstoringsdiepte grafkelders of kistgraven vastgesteld. Komen er geen graven voor onder deze stenen of situeren deze zich op een dieper niveau? Of liggen deze grafstenen niet meer op hun oorspronkelijke plaats? Historische bronnen vermelden dat in het verleden grafplaten meermaals werden verplaatst, zowel binnen de kerk als van de kerk naar de crypte.

De grafplaten vormen uiteraard ook een interessante bron binnen de studie van de gebruikte materialen, de productietechnieken, de iconografie, de voorstelling van de overledene, de symboliek etc. De grafkunst geeft ook meer inzicht in de houding van de mens tegenover de dood en het hiernamaals. Niet toevallig werden voor de grafplaten steeds duurzame materialen gebruikt: de graven waarmee deze grafplaten te associëren zijn werden aangelegd als een monument voor de eeuwigheid.

Laatmiddeleeuwse grafplaten ter hoogte van de askapel

In de gotische kooromgang werden ter hoogte van de askapel 2 grote grafplaten aangetroffen. De bovenkant van deze stenen situeerde zich ca. 15cm onder de vloer die tijdens de huidige werken verwijderd werd. De stenen bevonden zich net naast mekaar en vertoonden dezelfde oriëntatie. Bovendien werden ze gekenmerkt door nagenoeg dezelfde afmeting. Op basis van hun stilistische kenmerken worden beide in de late middeleeuwen gesitueerd.

Figuur 2. Grafsteen met 2 figuren in reliëf

Figuur 3. Engelachtige figuren boven het hoofd

Op de eerste grafsteen komen 2 figuren in reliëf voor (figuur 2). Beide figuren dragen een lang gewaad. Boven de hoofden komt een engelachtige figuur voor (figuur 3). De beeltenis is sterk afgesleten, doordat de steen eeuwenlang belopen is door de kerkgangers. De slijtagesporen tonen duidelijk aan dat de grafsteen ooit deel uitmaakte van een vloer. In het midden van de 4 zijden kwam oorspronkelijk een wapenschild in inlegwerk voor. Momenteel is enkel nog het negatief van dit inlegwerk zichtbaar.

Figuur 4. Grafsteen met ingegraveerde beeltenis

Bij de tweede grafsteen valt de centrale figuur op, gekleed in een lang gewaad. Het betreft hier een ingegraveerde beeltenis. De kelk in inlegwerk op de borst van de figuur suggereert dat de overledene waarmee deze grafsteen te associëren is, een geestelijke is. De figuur wordt begrensd door een randschrift in gotische letters. Deze rechthoekige omlijsting wordt onderbroken door 6 vierlobben.

De grafplaat toont overeenkomsten met een grafplaat die na de opgraving van enkele decennia geleden in de vloer van de askapel werd ingewerkt. Daar gaat

het om de grafplaat van Johannes van Impe, pastoor van de Sint-Janskerk tussen 1421 en 1440. Omdat hij oorspronkelijk onder het hoofdaltaar van de crypte begraven lag, kan men afleiden dat deze figuur een belangrijke functie had bij de bouwgeschiedenis van de kerk. Hij was pastoor van de kerk ten tijde van de plaatsing van het Lam Gods en hij was bovendien de theologisch adviseur van Jan van Eyck. Men gaat ervan uit dat Johannes van Impe door zijn theologische competentie en zijn literair talent -hij was een dichter- een belangrijke rol speelde bij de totstandkoming van het schilderij.

Figuur 5. Grafplaat van Johannes van Impe